

Flora- en fauna-inspectie op Geijsterseweg 21 en omgeving te Wanssum

In opdracht van:
Pijnenburg agrarisch advies & onroerend goed

23 januari 2018
J.P.M. Hovens, C. de Koning en P.J.C.A. op het Veld

Flora- en fauna-inspectie op Geijsterseweg 21 en omgeving te Wanssum

<i>Opdrachtgever:</i>	Pijnenburg agrarisch advies & onroerend goed
<i>Opstellers/controle:</i>	ir. J.P.M. Hovens/ C. de Koning, MSc
<i>Veldwerk:</i>	ir. J.P.M. Hovens/ P.J.C.A. op het Veld

Faunaconsult is lid van het Netwerk Groene Bureaus, de landelijke brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging van ecologische advies- en -onderzoeksbureaus. Het Netwerk Groene Bureaus hanteert een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbenden een basis biedt om de leden van het netwerk aan te spreken op de kwaliteit van hun werk en aangeleverde producten.

Inhoud

1. Inleiding.....	3
2. De Wet natuurbescherming	4
3. Werkwijze	5
3.1 Beschrijving van de voorgenomen werkzaamheden	5
3.2 Werkwijze flora- en fauna-inspectie	6
4. Aanwezige beschermde planten en dieren.....	7
4.1 Beschrijving plangebied	7
4.2 Bevindingen.....	9
5. Mogelijke effecten.....	13
6. Conclusies	15
Literatuur.....	16
Bijlage 1: Toelichting per beschermingsregime	17

1. Inleiding

Pijnenburg agrarisch advies & onroerend goed begeleidt de uitbreiding/nieuwvestiging van Roparu Rozen nabij de woning Geijsterseweg 21 in Wanssum en heeft ecologisch adviesbureau Faunaconsult opdracht gegeven op deze locatie een flora- en fauna-inspectie uit te voeren.

De voorgenomen ontwikkeling heeft aanleiding gegeven voor deze inspectie. Hierin is nagegaan welke effecten de ingreep heeft op lokaal voorkomende beschermde flora en fauna. Het risico bestaat dat het plangebied deel uitmaakt van leefgebieden van diverse beschermde soorten. Dit document geeft inzicht in de mogelijke knelpunten in het kader van natuurwetgeving en -beleid en mogelijke effecten als gevolg van het project.

Het doel van dit document is om vast te stellen of de natuurwetgeving de geplande ontwikkeling in de weg staat. De ingreep kan een negatief effect hebben op beschermde natuurwaarden (plant- en diersoorten en bijbehorende leefgebieden). Dit document geeft aan of en welke vervolgstappen noodzakelijk zijn om te voldoen aan de minimale onderzoekinspanning vanuit de Wet natuurbescherming (Wnb). Daarnaast worden mitigerende (verzachtende) maatregelen aangegeven om significant negatieve effecten op voorhand te voorkomen en daarmee te voldoen aan de natuurwetgeving.

2. De Wet natuurbescherming

In deze paragraaf wordt een korte toelichting gegeven op de juridische bescherming van de Nederlandse natuur. De Wet natuurbescherming (Wnb), die per 1 januari 2017 is ingegaan, vervangt drie wetten: de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en Faunawet en de Boswet. De directe bescherming van dier- en plantensoorten was geregeld onder de Flora- en faunawet. Bij werkzaamheden met betrekking tot ruimtelijke ingrepen, moest worden nagegaan of deze negatieve gevolgen zouden kunnen hebben voor beschermde soorten. Het aspect soortbescherming blijft in de nieuwe wetgeving in grote lijnen gelijk, al verandert er wel een aantal zaken.

De lijsten met beschermde soorten zijn veranderd. Er zijn soorten die voorheen beschermd waren en onder de Wnb niet meer en andersom. Zo zijn een aantal soorten orchideeën, de kleine modderkruiper en rode bosmieren sinds 1 januari 2017 niet meer beschermd. De Wnb kent drie algemene beschermingsregimes waarin de voorschriften van de Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn en twee verdragen (Bern en Bonn) zijn geïmplementeerd en waarin aanvullende voorschriften zijn gesteld voor de dier- en plantensoorten die niet onder die specifieke voorschriften vallen, maar wel bescherming behoeven (zie bijlage 1 voor een toelichting op verboden handelingen, afwijkmogelijkheden en criteria voor ontheffing/vrijstelling per beschermingsregime):

- **Vogels**

alle vogels in de zin van de Vogelrichtlijn (paragraaf 3.1 van de Wnb). Verder nemen de meeste provincies de onder de Flora- en faunawet benoemde vogelsoorten waarvan het nest jaarrond werd beschermd over;

- **Internationaal beschermde soorten**

alle dieren en planten, genoemd in de bijlagen bij de Habitatrichtlijn en de verdragen van Bern en Bonn (paragraaf 3.2 van de Wnb);

- **Overige beschermde soorten**

soorten genoemd in de bijlage bij de Wnb, die niet onder de reikwijdte van paragraaf 3.2 vallen (paragraaf 3.3 van de Wnb). Hieronder vallen ondermeer de ‘algemene’ soorten die onder de Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen waren vrijgesteld. Vrijwel al deze soorten zijn door alle provincies eveneens voor ruimtelijke ingrepen vrijgesteld (een uitzondering geldt voor de mol; die onder de Wet natuurbescherming niet meer is beschermd).

De beschermde status van soorten kan echter per provincie verschillen. Provincies hebben de bevoegdheid om bij provinciale verordening vrijstelling te verlenen voor nationaal beschermde soorten. De Provincie Limburg heeft de ‘Beleidsneutrale Wijzigingsverordening Hoofdstuk 3 Natuur van de Omgevingsverordening Limburg 2014’ opgesteld (Provincie Limburg, 2016) en ‘Beleidsregels ten behoeve van de passieve soortenbescherming onder de Wet natuurbescherming in Limburg’ (Gedeputeerde Staten van Limburg, 2017). Dit houdt in dat de meeste soorten die onder de Wet Natuurbescherming als beschermde soort zijn aangewezen, ook in de Provincie Limburg worden beschermd. Verder geldt dat vogelsoorten waarvan het nest onder de Flora- en faunawet jaarrond werd beschermd in de Provincie Limburg ook onder de Wet Natuurbescherming als zodanig wordt gehandhaafd.

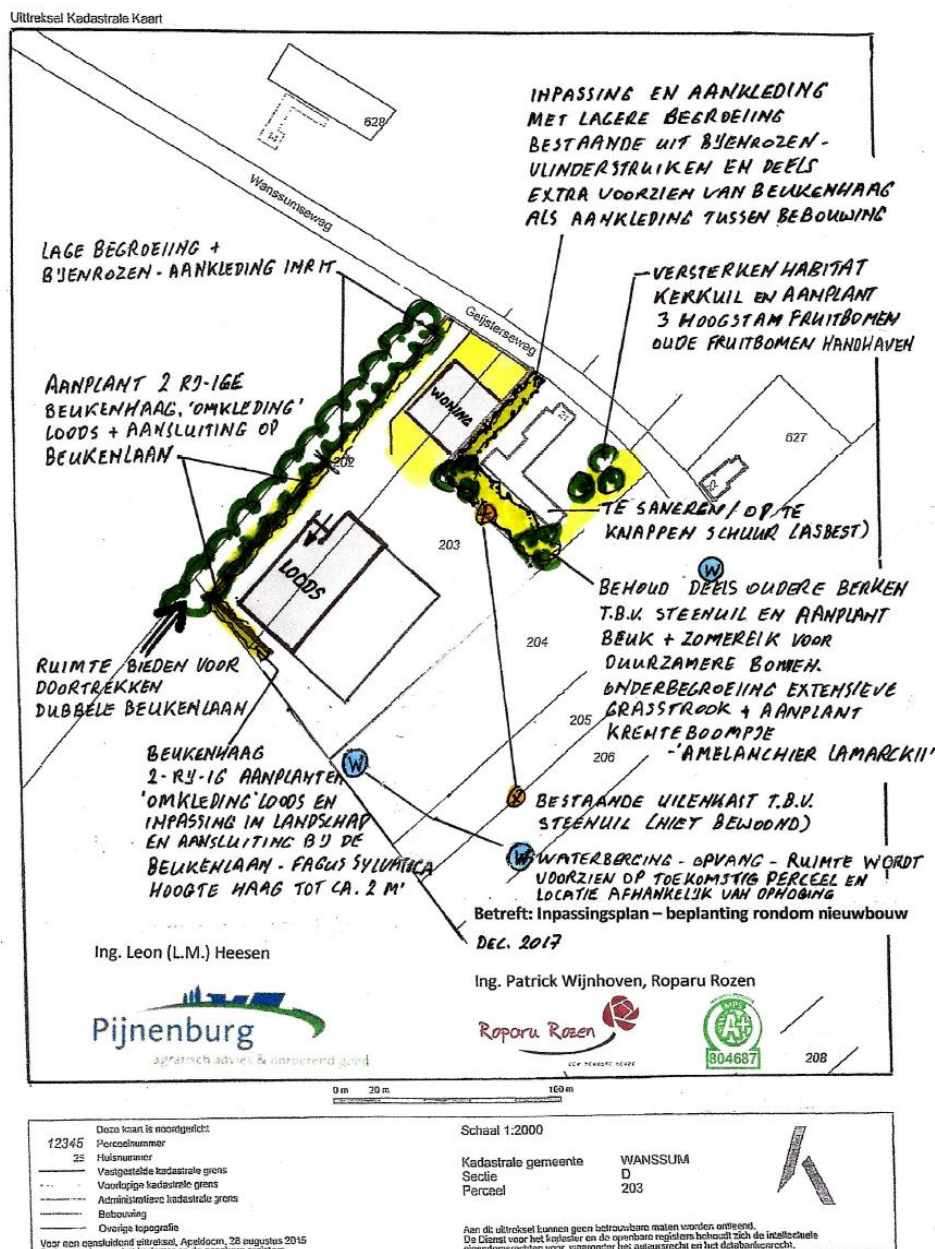
Voor soorten die ook niet in de bijlagen van de Wnb worden genoemd, fungeert de zorgplichtbepaling (artikel 1.11 Wnb) als vangnet. Op grond van deze bepaling moeten schadelijke handelingen voor alle in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving in beginsel achterwege worden gelaten, dan wel moeten maatregelen worden genomen om schadelijke gevolgen (zoveel mogelijk) te voorkomen.

3. Werkwijze

3.1 Beschrijving van de voorgenomen werkzaamheden

Het is de bedoeling dat op de locatie een bouwvlak met een oppervlakte van 1 ha wordt gecreëerd voor de oprichting van een nieuwe loods met bedrijfswoning (zie figuur 1). De gronden waar dit wordt gerealiseerd betreffen momenteel tijdelijk grasland en zal in 2018 weer voor de akkerbouw gebruikt worden. Zodra de gronden in eigendom zijn zal de nieuwvestiging gerealiseerd worden.

De dubbele rij beuken aan de noordkant van het plangebied zal worden 'doorgetrokken' en hiervoor wordt ruimte geboden in het plan. Het planten van deze beukenlaan is onderdeel van het plan van Maessen wegens uitbreiding van de haven. De bestaande boerderijwoning blijft behouden, maar enkele opstallen zullen worden verwijderd en/of gerenoveerd (zie figuur 2). De bestaande hoogstamweide wordt verbeterd als uilenhabitat door enkele hoogstambomen extra te planten en de hoogstamweide te laten bestaan uit extensief beheerd grasland.

Figuur 1. De voorgestane situatie.

3.2 Werkwijze flora- en fauna-inspectie

Op 8 januari 2018 heeft Faunaconsult het onderzoeksgebied en de directe omgeving bezocht in het bijzijn van de initiatiefnemer, Roparu Rozen (Patrick Wijnhoven). Daarbij werden de aanwezige biotopen beoordeeld op hun geschiktheid als habitat voor beschermde diersoorten en beschermde planten. Daartoe werden alle gebouwen in het plangebied van binnen en buiten volledig geïnspecteerd.

Aan de hand van relevante (verspreidings-)literatuur (RAVON, 2006, 2007, 2010, 2011 en 2013) en de waarnemingsoverzichten op www.ravon.nl/tijdschrift is vervolgens ingeschat welke beschermde soorten mogelijk in het plangebied voorkomen.

4. Aanwezige beschermde planten en dieren

4.1 Beschrijving plangebied

Het plangebied is weergegeven in figuur 2. Het is grotendeels begroeid met Engels raaigras (zie grote foto voorzijde). Daarnaast is er de bestaande boerderijwoning (zie foto linksboven voorzijde) met opstallen als een leegstaande vervallen grupstal, open garage en een woningaanbouw, erf en enkele hoogstamkersen en hoogstam-appelbomen (zie figuren 3, 4 en 5). Omdat de bestaande boerderijwoning blijft behouden, valt deze buiten het feitelijke plangebied.

Figuur 2. Ligging van het plangebied (rood omcirkeld).

Figuur 3. De kersenboomgaard naast het huis met op de achtergrond de vervallen grupstal en open werkschuur.

Figuur 4. De open garage.

Figuur 5. Enkele hoogstam-appelbomen met daarachter het woonhuis en rechts de vervallen grupstal.

4.2 Bevindingen

In het plangebied zelf werden tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde planten of diersoorten aangetroffen. Alle gebouwen (behalve het te behouden woonhuis) zijn van binnen en buiten geïnspecteerd en in de vervallen grupstal is een aantal braakballen, uitwerpselen en veren van de kerkuil aangetroffen (zie figuur 6). Hier bevindt zich een roestplaats van een kerkuil. Omdat er in de deels kapotte plafondplaten boven de zitplaats geen braakballen, eierschalen, kerkveren etc. aanwezig zijn (deze ruimte werd volledig met behulp van een ladder en zaklamp geïnspecteerd), is er zeker geen nest van deze soort aanwezig.

In één van de ruwe berken ten noorden van de grupstal bevindt zich een steenuilennestkast (zie figuur 7). Deze is tijdens het veldbezoek geïnspecteerd en hierin werden geen nestelsporen van een steenuil aangetroffen. Uit navraag bij onder andere Johan de Bijl (ecoloog Advin en aannemerscombinatie Mooder Maas) en Gé Rutten van Maessen blijkt dat deze steenuilennestkast hier in het voorjaar van 2017 door de uilenwerkgroep Venray is geplaatst in opdracht van Maessen vanwege de uitbreiding van de haven. Het betreft hier een compensatiemaatregel voor het met de gebiedsontwikkeling havengebied Wanssum gepaard gaande verlies van 2 steenuilenterritoria aan de Sint Leonardusweg (zoals beschreven door Nagtegaal et al., 2016 en Van Laar et al., 2016). Voor het verlies van de 2 steenuilenterritoria aan de Sint Leonardusweg is voorjaar 2017 een vervallen steenuilennestkast in een boom naast de zorgboerderij aan de Wanssumseweg 14a vervangen (zie figuur 9). In de oude steenuilennestkast broedde volgens de bewoonster van de zorgboerderij (Anita Coopmans) geen steenuil, maar in de nieuwe nestkast broedde voorjaar 2017 wel al direct een steenuil. Anita Coopmans liet tijdens het veldbezoek een foto van een van de jonge steenuilen zien.

Figuur 6. De kerkuilenroestplaats (met braakballen, uitwerpselen en enkele kerkuilenveren).

Wegens de aanwezigheid van een roestplaats van de kerkuil, ligt voor de hand dat de hoogstamweitjes rond de woning als foerageerhabitat van de kerkuil functioneren. Wegens de aanwezigheid van een steenuilennest (bij de zorgboerderij), is het mogelijk dat deze hoogstamweitjes tevens als foerageerhabitat voor de steenuil functioneren. Het grootste deel van het plangebied is als akker in gebruik en momenteel met Engels raaigrasland begroeid. Dit deel is ongeschikt als foerageerhabitat voor beide uilensoorten.

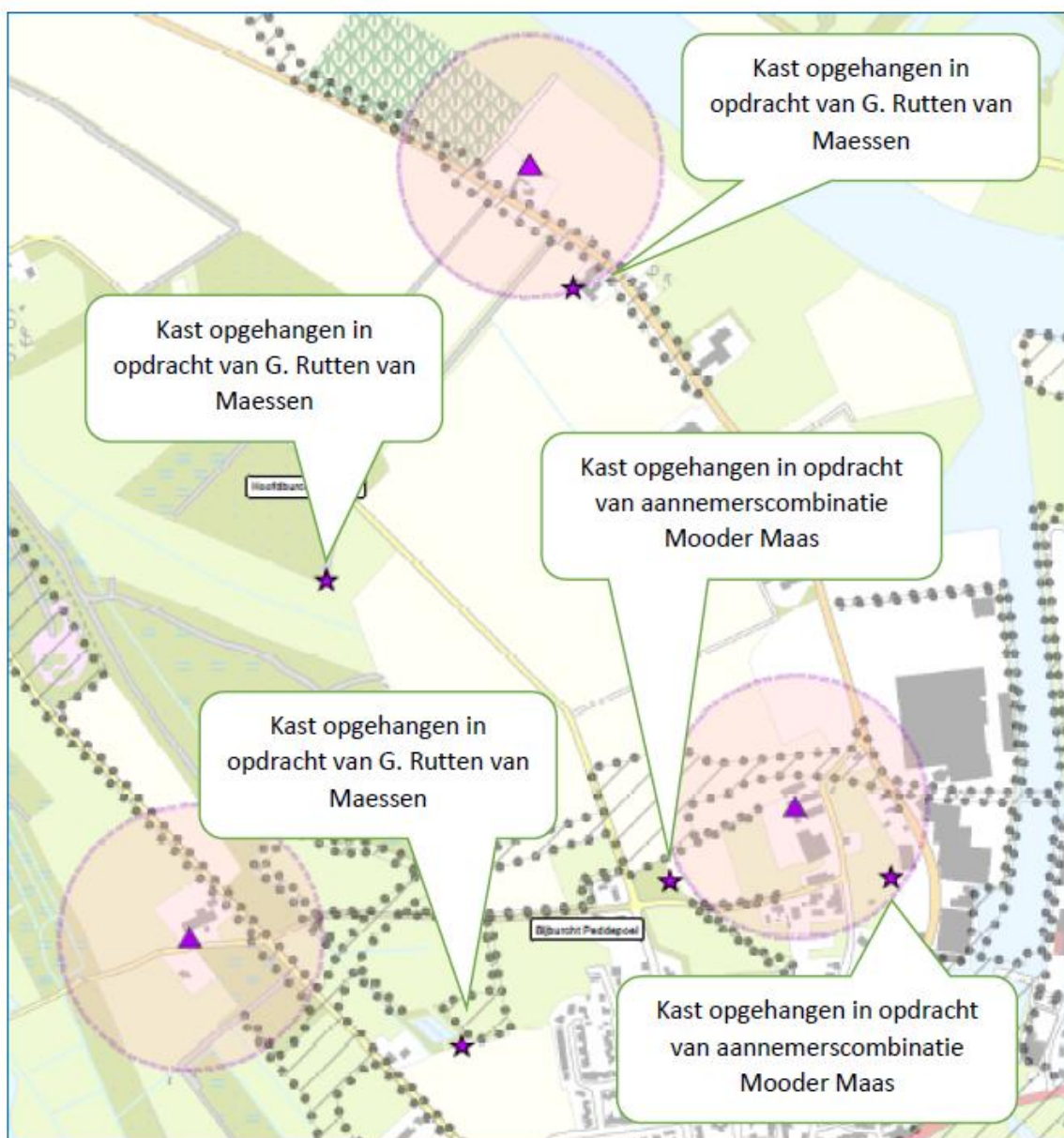
Onder de ‘golven’ van de eternieten golfplaten op de voormalige grupstal zijn geen openingen aanwezig (zie figuur 8). Vleermuisverblijven, vogelnesten etc. zijn hier dus zeker afwezig. Omdat er in de gebouwen nergens vleermuisuitwerpselen zijn aangetroffen, zijn er geen ‘in pandige’ vleermuisverblijven aanwezig. In de aanwezige bomen zijn geen holten aanwezig, zodat vleermuisverblijven of strenger beschermde vogelnesten hierin niet aanwezig zijn.

Figuur 7. De in het plangebied aanwezige, niet gebruikte steenuilennestkast.

Figuur 8. Onder de golven van het eternieten dak zijn geen openingen aanwezig.

Legenda

- ▲ Steenuil
- ★ Mitigatie steenuil

Figuur 9. Steenuilmaatregelen i.v.m. de uitbreiding van de haven te Wanssum (Bron: Johan de Bijl, Advin en Mooder Maas).

De met vegetatie begroeide delen van het plangebied dienen mogelijk als landhabitat van enkele algemene zoogdieren en amfibieënsoorten. Wateren die als voortplantingshabitat voor amfibieën kunnen dienen, komen echter niet in het plangebied voor.

Volgens de natuurgegevens van de Provincie Limburg (<http://www.natuurgegevensprovincielimburg.nl>) was er in 2014 een (niet nader getoond) sperwerterritorium in het uurhok van het plangebied aanwezig. Uit de veldinspectie blijkt echter dat deze zeker geen nest heeft in het plangebied. De omgeving van het plangebied is in 2003 op het

voorkomen van beschermde of bijzondere planten onderzocht, deze waren afwezig rond het plangebied (<http://www.natuurgegevensprovincielimburg.nl>). Tabel 1 geeft een overzicht van de beschermde soorten die (mogelijk) voortplantingsplaatsen en rustplaatsen in het plangebied hebben.

Tabel 1. Beschermde soorten die mogelijk een vaste rust- of voortplantingsplaats in het plangebied hebben. Het beschermingsregime van de soorten in de Wnb is eveneens weergegeven.

Nederlandse naam en wetenschappelijke naam	Vogels met strenger beschermd nest	Internationaal beschermde soorten	Overige beschermde soorten
Aardmuis (<i>Microtus agrestis</i>)			X
Bosmuis (<i>Apodemus sylvaticus</i>)			X
Huisspitsmuis (<i>Crocidura russula</i>)			X
Veldmuis (<i>Microtus arvalis</i>)			X
Kerkuil (<i>Tyto alba</i>)	X		
Steenuil (<i>Athene noctua</i>)	X		
Gewone pad (<i>Bufo bufo</i>)			X
Bruine kikker (<i>Rana temporaria</i>)			X

5. Mogelijke effecten

- Bij de werkzaamheden kunnen voortplantingsplaatsen en rustplaatsen van algemene beschermde zoogdieren en amfibieën worden aangetast. Individuen kunnen hierbij worden verwond of gedood.

- De renovatie van de vervallen grupstal is (noodzakelijk omdat deze een eternieten dak heeft) of eventuele sloop zal leiden tot het verlies van een kerkuilenroestplaats. Wegens de aanwezigheid van de roestplaats ligt het voor de hand dat de in het plangebied gelegen hoogstamweitjes fungeren als foerageergebied van deze soort. Vernietiging van de hoogstamweitjes zou dus leiden tot verlies van de foerageerhabitat van de kerkuil.

- De in het plangebied aanwezige steenuilennestkast fungeert niet als steenuilennest, maar is wel opgehangen vanuit compensatieplicht voor de steenuil. Wegens de aanwezigheid van een steenuilennest naast de zorgboerderij (Wanssumseweg 14a) is er een kans dat de in het plangebied gelegen hoogstamweitjes fungeren als foerageergebied van deze soort. Vernietiging van de hoogstamweitjes zou dus mogelijk leiden tot verlies van foerageerhabitat van de steenuil. De steenuilen die broeden bij de zorgboerderij zullen echter het grootste deel van hun voedsel verzamelen in de weilanden aan de Maas en in de hoogstamweide nabij de zorgboerderij.

- Als de opgaande vegetatie tijdens het broedseizoen worden verwijderd, kunnen broedende vogels als heggenmus worden verstoord of vernietigd. Ook kan het leiden tot sterfte van eieren en jonge vogels.

In de volgende tabel zijn de mogelijke overtredingen van de verbodsbepalingen van de Wnb weergegeven. In het volgende hoofdstuk wordt uitgelegd hoe deze overtredingen kunnen worden voorkomen.

Tabel 2. Mogelijke overtredingen van algemene verbodsbepalingen van de Wnb. Zie bijlage 1 voor een verklaring van de beschermingscategorieën en een overzicht van alle verbodsbepalingen.

Soort	Beschermingsregime Wnb	Art. 3.1 lid 1	Art. 3.1 lid 2	Art. 3.5 lid 1	Art. 3.5 lid 2	Art. 3.5 lid 3	Art. 3.5 lid 4	Art. 3.10 lid 1
Algemene in het plangebied broedende vogels	Vogels	X	X					
Algemeen voorkomende grondgebonden zoogdieren en amfibieën	Overige soorten							X
Kerkuil	Vogels waarvan het nest en de directe omgeving jaarrond beschermd zijn		X					
Steenuil	Vogels waarvan het nest en de directe omgeving jaarrond beschermd zijn		X					

Artikel 3.1 (m.b.t. Vogels)

- lid 1: het opzettelijk doden en vangen van vogels
- lid 2: het opzettelijk vernielen en beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren en het wegnemen van nesten

Artikel 3.5 (m.b.t. Internationaal beschermde soorten):

- lid 1: het opzettelijk doden of vangen van habitatsoorten
- lid 2: het opzettelijk verstoren van habitatsoorten
- lid 3: het opzettelijk vernielen en rapen van eieren van habitatsoorten
- lid 4: het beschadigen en vernielen van de voortplantingsplaatsen en rustplaatsen van habitatsoorten

Artikel 3.10 lid 1 (m.b.t. A-soorten): het is verboden

(a) in het wild levende A-soorten opzettelijk te doden of te vangen;

(b) de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de A-soorten opzettelijk te beschadigen of te vernielen; en

De onder (a) en (b) genoemde verboden zijn niet van toepassing op de bos-, huisspits- en veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende ervan of roerende zaken bevinden (artikel 3.10 lid 3 Wnb).

6. Conclusies

Algemeen voorkomende grondgebonden zoogdieren en amfibieën

In het plangebied komen mogelijk zoogdieren en amfibieën voor, die onder de Wet natuurbescherming zijn beschermd. Het gaat om algemeen voorkomende soorten (zogenaamde A-soorten), waarvoor in Limburg een vrijstelling geldt in geval van ruimtelijke ontwikkeling en beheer en onderhoud.

Dit houdt in dat deze soorten verstoord mogen worden, zonder dat daar vooraf een ontheffing voor is verkregen. Wel geldt altijd de Zorgplicht (artikel 1.11 Wnb): deze houdt in dat nadelige gevolgen voor dieren en planten altijd zoveel mogelijk moeten worden voorkomen. Om aan de algemene zorgplicht te voldoen, moeten dieren die tijdens het werk worden aangetroffen, zo snel mogelijk naar een aangrenzende locatie buiten het plangebied worden verplaatst.

Kerkuil en steenuil: functionaliteit van foerageerhabitat behouden

De hoogstamboomgaard in het plangebied fungeert als foerageergebied voor de kerkuil en mogelijk ook als foerageergebied voor de steenuil. In de te slopen of te renoveren grupstal is bovendien een roestplaats van de kerkuil aanwezig. Foerageerhabitats van kerkuil en steenuil en roestplaatsen van de kerkuil worden door de provincie Limburg beschouwd als jaarrond beschermd. Om de functionaliteit van de foerageerhabitats van beide uilensoorten te behouden zal Roparu Rozen de hoogstamboomgaard versterken, door de aanplant van 3 extra hoogstambomen (zie figuur 1). Daarnaast zal de functie van de hoogstamweitjes als foerageerhabitat worden verbeterd door het onderliggend grasland extensief te beheren. Daarnaast zal extra begroeiing van krenteboompjes aangebracht worden zodat er ook nog meer struweel is ter beschutting en versterking van de kerkuilen- en steenuilenhabitat. Ook zal er voor de kerkuil een overkapping aan de Geijsterseweg 20 (zie figuur 10) worden gerealiseerd, waaronder (onder begeleiding van een ecologisch deskundige) een kerkuilennestkast zal worden geplaatst.

Door al deze maatregelen blijft de functionaliteit van het plangebied en haar omgeving als (mogelijk) foerageergebied voor kerkuil en steenuil intact en blijft er voldoende roestplaats aanwezig. Indien er aan deze voorwaarden wordt voldaan hoeft er geen ontheffing voor steenuil en/of kerkuil te worden aangevraagd.

Figuur 10. Locatie van het voor de kerkuil te realiseren afdak met kerkuilennestkast.

Algemene vogels

Verstoring en vernietiging van algemene vogelnesten is te vermijden, door het rooien van de te verwijderen vegetatie buiten de periode 15 maart – 15 juli (het broedseizoen van de meeste vogels) uit te voeren.

Literatuur

- BIJ12. 2017. Kennisdocument Steenuil *Athene noctua* Versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.
- Dienst Regelingen. 2009. Bijlage aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten. Ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit.
- Gedeputeerde Staten van Limburg. 2017. Beleidsregels ten behoeve van de passieve soortenbescherming onder de Wet natuurbescherming in Limburg. Provinciaal blad nr. 5634.
- Ministerie van Economische zaken. 2016. Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen. Lees hier wat de Wet natuurbescherming daarover regelt. Versie 1.3.
- Nagtegaal, L., J. Rink en H. de Mars. 2016. Landschapsplan provinciale rondweg en uitbreiding havengebied Wanssum. In opdracht van: Projectbureau Ooijen-Wanssum. Royal Haskoning DHV, Amersfoort.
- Provincie Limburg. 2016. Beleidsneutrale Wijzigingsverordening Hoofdstuk 3 Natuur van de Omgevingsverordening Limburg 2014. Provinciaal blad nr. 6983.
- RAVON. 2004. Waarnemingenoverzicht 2002. RAVON, 6: 33-48.
- RAVON. 2006. Waarnemingenoverzicht 2005. RAVON, 24: 46-64.
- RAVON. 2007. Waarnemingenoverzicht 2006. RAVON, 27: 46-64.
- RAVON. 2010. Waarnemingenoverzicht 2007 en 2008. RAVON, 34: 61-80.
- RAVON. 2011. Waarnemingenoverzicht 2010. RAVON, 42: 105-119.
- RAVON. 2013. Waarnemingenoverzicht 2012. RAVON, 51: 119-132.
- Van de Laar, R., P. Schils, P. Goossens-Stofmeel, B. Possen. 2016. Natuurtoets Ooijen-Wanssum. Haskoning DHV, Amersfoort.

Bijlage 1: Toelichting per beschermingsregime

Vogels

Verbodsbepalingen en afwijkingsmogelijkheden

Het beschermingsregime voor vogels is neergelegd in de artikelen 3.1 tot en met 3.4 van de Wnb. Deze bepalingen gelden voor alle van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn.

Op grond van de artikelen 3.1 en 3.2 gelden voor deze vogels de volgende verboden:

- het opzettelijk doden en vangen van vogels (artikel 3.1 lid 1 Wnb)
- het opzettelijk vernielen en beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren en het wegnemen van nesten (artikel 3.1 lid 2 Wnb)
- het rapen en houden van eieren (artikel 3.1 lid 3 Wnb)
- het opzettelijk storen van vogels indien dit van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende soort (artikel 3.1 lid 4 en 5 Wnb)
- het verkopen, vervoeren voor verkoop, onder zich hebben voor verkoop of ten verkoop aanbieden van (gemakkelijk herkenbare delen of producten van) dode of levende vogels (artikel 3.2 lid 1 Wnb)
- het, anders dan voor verkoop, houden en vervoeren van (gemakkelijk herkenbare delen of producten van) dode of levende vogels (artikel 3.2 lid 6 Wnb)
- het, voor zover bij of krachtens de Wnb toegestaan, vangen of doden van vogels met – kort gezegd – verboden middelen en het achtervolgen met behulp van in de Vogelrichtlijn genoemde vervoermiddelen overeenkomstig de in de Vogelrichtlijn omschreven wijze (artikel 3.4 lid 1 Wnb).

Het beschermingsregime gaat uit van het ‘nee, tenzij-principe’. Dit betekent dat de genoemde schadelijke handelingen verboden zijn, tenzij het bevoegd gezag een afwijking van het verbod toestaat. Die toestemming kan worden verleend door middel van een ontheffing of vrijstelling.

Criteria voor ontheffing of vrijstelling

Gedeputeerde staten (‘GS’) kunnen van vrijwel alle hierboven omschreven verboden ontheffing verlenen. Provinciale staten (‘PS’) kunnen daarnaast bij verordening vrijstelling verlenen van deze verboden. Voor een paar specifieke verboden is de minister van Economische Zaken (de ‘minister’) het bevoegd gezag, namelijk de verboden die zien op de verkoop en het vervoer van vogels. Indien een afwijking van een verbodsbepaling wordt toegestaan, moet daarbij in ieder geval worden bepaald op welke soort de afwijking betrekking heeft, welke middelen, installaties of methoden voor het vangen of doden zijn toegestaan en welke voorwaarden gelden ter beperking van de risico's en met betrekking tot het tijdstip en de plaats van de handeling. Daarnaast moet voor de verlening van een ontheffing of vrijstelling aan een aantal cumulatieve criteria zijn voldaan. Dit betekent dat er:

- geen andere bevredigende oplossing mag bestaan,
- de maatregelen niet mogen leiden tot verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende soort en
- de ontheffing nodig is in verband met één van de volgende zes gronden:
 - het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
 - het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
 - ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
 - ter bescherming van flora of fauna;
 - voor onderzoek of onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten of voor de daarmee samenhangende teelt; of
 - om het vangen, het onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.

Internationaal beschermde soorten

Internationaal beschermde soorten zijn strikt beschermd

Deze soorten worden in de praktijk vaak aangeduid als de ‘strikt beschermde soorten’, omdat voor deze soorten alleen onder strikte voorwaarden ontheffing van een verbodsbepaling kan worden verkregen. Bekende voorbeelden van habitatsoorten zijn de drijvende waterweegbree, de rugstreeppad en de zandhagedis.

Verbodsbepalingen

De belangrijkste verboden uit de Wnb zijn:

- het opzettelijk doden of vangen van habitatsoorten (artikel 3.5 lid 1 Wnb)
- het opzettelijk verstoren van habitatsoorten (artikel 3.5 lid 2 Wnb)
- het opzettelijk vernielen en rapen van eieren van habitatsoorten (artikel 3.5 lid 3 Wnb)
- het beschadigen en vernielen van de voortplantingsplaatsen en rustplaatsen van habitatsoorten (artikel 3.5 lid 4 Wnb)
- het opzettelijk plukken en verzamelen, afsnijden, ontwortelen en vernielen van habitatsoorten (artikel 3.5 lid 5 Wnb)
- het, anders dan voor verkoop, onder zich hebben of vervoeren van habitatsoorten (artikel 3.6 lid 2 Wnb).

Criteria voor ontheffing of vrijstelling

Gedeputeerde Staten kunnen van deze verboden ontheffing verlenen en Provinciale Staten kunnen bij verordening vrijstelling verlenen van deze verboden (artikel 3.8 lid 2 en 3.9 lid 2 Wnb). Er is een aantal (cumulatieve) criteria (opgesomd in artikel 3.8 lid 5 Wnb) om ontheffing of vrijstelling te kunnen verlenen; deze worden slechts verleend indien:

- er geen andere bevredigende oplossing bestaat (alternatieventoets);
- er geen afbreuk wordt gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijk verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan;
- de ontheffing of vrijstelling nodig is:
 - in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
 - ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;
 - in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
 - voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten; of
 - om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben.

Overige beschermde soorten

Algemeen

Overige beschermde soorten zijn niet beschermd vanwege de Europese wet- en regelgeving. Het gaat hier om de in het wild levende diersoorten die worden genoemd in onderdeel A van de bijlage bij de Wnb. Voorbeelden zijn de hermelijn en de wezel ('A-soorten'). Daarnaast worden vaatplanten beschermd van de soorten die worden genoemd in onderdeel B in de bijlage bij de Wnb, zoals de akkerboterbloem en de muurbloem ('B-soorten'). Uit de wetsgeschiedenis is gebleken dat het nodig is om deze soorten bij wet aan te wijzen, omdat zij niet voldoende worden beschermd door enkel de zorgplicht. Het gaat daarbij in het bijzonder om soorten die in Nederland in hun voortbestaan worden bedreigd. Op de bijlagen zijn dan ook bijvoorbeeld de Rode Lijst-soorten aangewezen.

Verboden handelingen

Het is verboden op grond van artikel 3.10 lid 1 Wnb:

- (a) in het wild levende A-soorten opzettelijk te doden of te vangen;
- (b) de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de A-soorten opzettelijk te beschadigen of te vernielen en
- (c) B-soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

De onder (a) en (b) genoemde verboden zijn niet van toepassing op de bos-, huisspits- en veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende ervan of roerende zaken bevinden (artikel 3.10 lid 3 Wnb). Voor deze overige soorten gelden dus minder verboden dan voor de strikt beschermde soorten. Zo is bijvoorbeeld het (opzettelijk) verstoren van soorten niet verboden.

Ruimere afwijkingsmogelijkheden

Voor de overige soorten gelden bovendien ruimere afwijkingsmogelijkheden dan voor de strikt beschermde soorten. Artikel 3.8 Wnb (dat de afwijkingsmogelijkheden voor Habitatsoorten bepaalt) is grotendeels van overeenkomstige toepassing op de overige soorten. Dit betekent dat een ontheffing of vrijstelling slechts wordt verleend indien:

- er geen andere bevredigende oplossing bestaat (alternatieventoets);
- er geen afbreuk wordt gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijk verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan;
- de ontheffing of vrijstelling nodig is:
 - in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
 - ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;
 - in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
 - voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten; of
 - om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben.

Anders dan voor Habitatsoorten, kan voor de overige soorten ook ontheffing of vrijstelling worden verleend als dit noodzakelijk is (artikel 3.8 lid 2):

- in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;

- ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;
- ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
- ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied, of
- ten behoeve van het algemeen belang.

Overzicht verbodsbepalingen Wet natuurbescherming (Ministerie van Economische Zaken, 2016)

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wn	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wn	Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wn
Art 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen	Art 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen
Art 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen	Art 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen	Art 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen
Art 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben	Art 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen	Niet van toepassing
Art 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort	Art 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren	Niet van toepassing
Niet van toepassing	Art 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen	Art 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen